



O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH
RESPUBLIKA ILMIY-METODIK
MARKAZI

O'QITUVCHI VA TARBIYACHILAR UCHUN

SUN'IY INTELLEKTDAN FOYDALANISH BO'YICHA YO'RIQNOMA

Ta'lim jarayonida sun'iy intellektdan xavfsiz,
mas'uliyatli va pedagogik maqsadlarda
foydalanishning 10 qoidasi



SUN'IY INTELLEKT — PEDAGOGNING YORDAMCHI VOSITASI

Sun'iy intellekt o'qituvchi va tarbiyachiga dars hamda mashg'ulotlarni rejalashtirish, o'quv materiallarini tayyorlash, yangi g'oyalarni izlash, ma'lumotlarni tahlil qilish va kundalik pedagogik vazifalarni samarali bajarishda yordam berishi mumkin.

Biroq sun'iy intellekt pedagogning kasbiy tajribasi, bolalar bilan jonli muloqoti, tarbiyaviy faoliyati va mustaqil pedagogik qarorlarining o'rnini bosa olmaydi.



YO'RIQNOMA MAQSADI

Yo'riqnoma o'qituvchi va tarbiyachilarga sun'iy intellekt vositalaridan:

-  pedagogik maqsadlarda;
-  xavfsiz va mas'uliyatli;
-  shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilgan holda;
-  akademik halollikka rioya etib;
-  bolalarning yoshi va manfaatlarini hisobga olgan holda foydalanishga yordam beradi.



ASOSIY TAMOYIL

Pedagogik nazorat, yakuniy qaror va javobgarlik doimo pedagog zimmasida bo'ladi.



ISHTIROKCHILAR

O'qituvchilar • Tarbiyachilar • Pedagoglar

1–5-QOIDALARI

1 Sun'iy intellektdan foydalanishda pedagogik maqsadni aniq belgilang

Sun'iy intellektdan foydalanishdan oldin nima maqsadda foydalanayotganingizni aniq belgilang.

Undan:

- mavzuni tushuntirish;
- darsni boyitish;
- topshiriq, savol va mashqlar tayyorlash;
- ma'lumotlarni tahlil qilish;
- yangi pedagogik g'oyalarni izlash uchun foydalanish mumkin.



?

O'zingizdan so'rang:

"Bu vosita ta'lim sifatini oshirishga xizmat qilyaptimi?"

2 Shaxsiy ma'lumotlarni sun'iy intellekt tizimlariga kiritmang

O'quvchi, tarbiyalanuvchi, ota-onalar yoki xodimlarga tegishli shaxsiy ma'lumotlarni sun'iy intellekt tizimlariga kiritmang.

Quyidagi ma'lumotlarni yuklamang:

- ism, familiya va sharif;
- tug'ilgan sana;
- yashash manzili;
- baholar;
- fotosuratlar;
- video va audioyozuvlar;
- tibbiy va boshqa shaxsiy ma'lumotlar.



!

Ayniqsa, bolalarning fotosurati, videosi yoki ovozli yozuvlarini sun'iy intellekt xizmatlariga yuklashdan saqlaning.

3 Sun'iy intellekt yaratgan natijalarni doimo tekshiring

Sun'iy intellekt yaratgan materialni tayyor holicha qabul qilmang.

Materialning:

- mazmunan to'g'riligini;
- o'quvchilarning yoshiga mosligini;
- o'quv maqsadlariga muvofiqligini;
- noto'g'ri yoki nomaqbul ma'lumotlar mavjud emasligini albatta tekshiring.



Asosiy qoida:

sun'iy intellekt yaratgan har bir material pedagog tomonidan ko'rib chiqilishi kerak.

4 Sun'iy intellektdan darsga tayyorgarlik ko'rishda yordamchi vosita sifatida foydalaning

Sun'iy intellekt:

- dars rejasi;
- taqdimot;
- savol-javoblar;
- testlar;
- mashqlar;
- qo'shimcha tushuntirish materiallari tayyorlashda yordam berishi mumkin.



Biroq tayyorlangan materialni to'g'ridan-to'g'ri qo'llamang. Uni dars maqsadi, o'quvchilarning yoshi, bilim darajasi va sinf sharoitiga moslashtiring. **Yakuniy qarorni pedagogning o'zi qabul qiladi.**

5 Baholash va akademik halollik bo'yicha aniq qoidalarni belgilang

O'quvchilarga sun'iy intellektdan:

- qachon foydalanish mumkinligi;
- qachon foydalanish mumkin emasligi;
- undan foydalanilganini qanday ko'rsatish kerakligi haqida oldindan tushuntiring.

Mustaqil ish, uy vazifasi va nazorat ishlarida foydalanish qoidalarini aniq belgilang.

Topshiriqlar o'quvchining mustaqil fikrlashi, tushunishi va ijodkorligini namoyon etishiga xizmat qilishi kerak.



6–10-QOIDALARI

6 Maktabgacha ta'limda sun'iy intellektdan foydalanish chegaralarini biling

Sun'iy intellektdan:

- mashg'ulot rejasi;
- ertak;
- didaktik o'yin g'oyalari;
- tushuntirish matnlari tayyorlashda foydalanish mumkin.



! Biroq sun'iy intellekt bola bilan jonli muloqot, o'yin, tarbiya va pedagogning bevosita ishtiroki o'rnini bosa olmaydi.

👥 Bolani sun'iy intellekt yordamchisi yoki chatbot bilan nazoratsiz qoldirmang.

⚙️ **Asosiy qoida:**
sun'iy intellekt — pedagog uchun yordamchi vosita.

8 Kiberxavfsizlik va texnik xavfsizlik qoidalariga rioya qiling

Sun'iy intellekt xizmatlaridan foydalanishda:

- kuchli parol ishlatish;
- imkon bo'lsa, ikki bosqichli tasdiqlashni yoqing;
- notanish havolalarni bosmang;
- ishonchsiz fayllarni ochmang;
- dasturlarni muntazam yangilang;
- ishonchli va tavsiya etilgan platformalardan foydalaning.

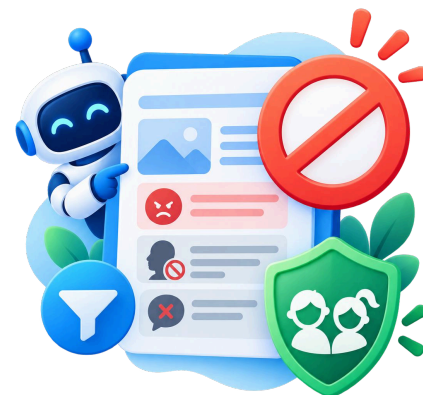


🛡️ Imkon qadar ta'lim tashkiloti tomonidan tavsiya etilgan yoki rasmiy xizmatlardan foydalaning.

7 Kamsituvchi, biryoqlama yoki bolalar yoshiga mos bo'lmagan mazmunga ehtiyot bo'ling

Sun'iy intellekt ayrim hollarda:

- noto'g'ri;
- biryoqlama;
- qolipga asoslangan;
- kamsituvchi;
- bolalar yoshiga mos bo'lmagan mazmun yaratishi mumkin.



! Bunday materiallardan foydalanmang yoki ularni pedagogik jihatdan to'g'rilang.

👥 O'quvchilarga sun'iy intellekt yaratgan ma'lumotni tayyor haqiqat sifatida qabul qilmaslik va uni tanqidiy baholashni o'rgating.

? **Muhim savol:**
"Bu material barcha bolalarga nisbatan hurmatli, xolis va adolatlimi?"

9 Ota-onalar va rahbariyat bilan ochiq muloqot qiling

Sun'iy intellektdan nima maqsadda va qanday foydalanilayotganini tushunarli tarzda izohlang.

Zarur hollarda:

- ota-onalarni xabardor qiling;
- ularning roziligini oling;
- ta'lim tashkilotining ichki qoidalariga rioya qiling.



📢 Shaxsiy ma'lumotlar, nomaqbul mazmun yoki xavfsizlik bilan bog'liq muammo yuzaga kelsa, bu haqda o'z vaqtida rahbariyatga xabar bering.

10 Sun'iy intellektdan kasbiy rivojlanish uchun foydalaning

Sun'iy intellektdan:

- darslarni boyitish;
- yangi o'qitish usullarini o'rganish;
- pedagogik g'oyalarni izlash;
- o'quv materiallarini tayyorlash;
- vaqtni tejash haqida oldindan tushuntiring.



📊 Shu bilan birga, tanqidiy fikrlash, pedagogik mas'uliyat va axloqiy me'yorlarga doimo rioya qiling.

O'QITUVCHILAR SUN'IY INTELLEKTDAN O'QUVCHIGA KELITRADIGAN HAQIQIY AFZALLIKLARI HAQIDA DOIMO O'YLAB KO'RISHLARI MUHIM.

ELEKTRON RESURSLAR



YAGONA RAQAMLI TA'LIM RESURSLARI VA XIZMATLARI PORTALI

O'zbekiston Respublikasida raqamli ta'limni rivojlantirish, ta'limga oid raqamli resurslar va interfaol xizmatlardan yagona nuqtadan turib foydalanish, bu orqali ta'lim ishtirokchilariga qulaylik yaratish maqsadida Ta'limni rivojlantirish respublika ilmiy-metodik markazi tomonidan "Yagona raqamli ta'lim resurslari va xizmatlari portali" ishlab chiqildi.



**TO'LIQ YO'RIQNOMA BILAN TANISHISH
UCHUN QR-KODNI SKANERLANG**

Telefoningiz kamerasini QR-kodga qarating
va ochilgan havola orqali yo'riqnomaning
elektron shakliga o'ting.



raqamlitalim.trm.uz/metodic/guide



VIDEO YO'RIQNOMA

Telefoningiz kamerasini QR-kodga qarating
va ochilgan havola orqali video
yo'riqnomaga o'ting.



raqamlitalim.trm.uz/education_video



Qo'llanmaning elektron shakli muntazam yangilanib boriladi.

MARKAZNING VEB-SAYTI VA IJTIMOY TARMOQLARDAGI SAHIFALARI



trm.uz



[/trmuz](https://trm.uz)



[/trm_uz](https://trm.uz)



[@trm_uz](https://trm.uz)